

POHŘEBIŠTĚ LUŽICKÉ KULTURY VE SLAVKOVĚ (OKR. OPAVA)

GRÄBERFELD DER LAUSITZER KULTUR IN SLAVKOV (BEZ. OPAVA)

Jiří Juchelka, AÚ AV ČR Brno

Abstract:

Burial of the Lausitz culture in Slavkov, dis. Opava. The first solitary artefacts from the „Lausitz’s“ burial in Slavkov, dis. Opava, were found in the beginning of the 19th century. Seven graves, all cremations, were found in 1977 in consequence of construction water main. Graves from number three to seven were destroyed during the earthmoving works. Only graves number one and two were conserved in primary position. This burial was used during the Silesian period of the Lausitz culture to the beginning of Iron Age. We can claim it on the base of the analysis of pottery.

Key words:

Urnfield period, Lausitz culture, burial, Silesian period, beginning of Iron age.

1. Lokalizace naleziště a přírodní podmínky

Slavkovské pohřebiště se nachází v trati „Nad velkými trůbami“ na parc. č. 645/2 východně od obce a severně od silnice Opava – Slavkov. Pohřebiště se nalézá v prostoru vymezeném spojnicemi kót 288, 4 a 278, 3 m n. m. a Slavkovem (Jisl 1970, 19).

Geologické podloží zde tvoří visé – hradecké vrstvy s převahou drob, do kterých zasahují flyšové vrstvy s převahou břidlic nad drobami. Půdní překryv představují ilimerizované půdy, kterým tvoří půdotvorný substrát polygenetické hlíny kyselé.

2. Historie naleziště

K rozrušení hrobů zde došlo již v roce 1922. F. Papoušek daroval Slezskému muzeu několik střepů a dva zlomky bronzové jehlice. Další nálezy v podobě keramických zlomků odevzdal muzeu majitel pozemku M. Klapetek. 15. listopadu 1922 na místě provedlo tehdejší Slezské zemské muzeum záchranný archeologický výzkum, při němž získalo další nádoby (Jisl 1970, 19).

Pravděpodobně sedm dalších hrobů bylo rozrušeno v polovině listopadu 1929. Pod vedením R. Příhody byl na lokalitě proveden záchranný archeologický výzkum. Z jeho závěrů vyplývá, že hroby byly situovány v řadě, ve vzdálenostech 1, 5 až 10 m a v hloubce 40–50 cm. Tři hroby obsahovaly vedle popelnic ještě doprovodné nádoby v počtu 2–5, které byly silně poškozeny orbou. Zbylé čtyři hroby byly zničeny úplně. Zachovaly se v nich pouze spodní části nádob. Na dně jedné z těchto nádob byla nalezena bronzová mírně zahnutá jehlice s kulovitou hlavicí a krčkem zdobeným třemi vývalky s bohatou rytou výzdobou pod nimi (P 1327) (Jisl 1970, 20).

V roce 1930 se do Slezského muzea dostaly jako dary M. Klapetka a R. Příhody dvě torza náramků (P1340, P1341), získaných z povrchových sběrů (Jisl 1970, 20).

V roce 1931 byly parním pluhem zničeny na lokalitě další hroby, o kterých nevíme prakticky nic bližšího (Jisl 1970, 20).

Část nálezů slavkovského pohřebiště byla nenávratně zničena v roce 1945 v důsledku požáru Slezského muzea. Jedná se o inventární čísla P 1069 a P 1070. Tyto nádoby měly tvořit jeden hrobový celek. V archivu Slezského zemského muzea k nim naštěstí existují podrobné náčrtky společně s některými uvedenými rozměry. Požárem byla zničena i bronzová jehlice – nález P 1327. Dnes je patrně nezvěstné i dvouuché osudí (P 1346), ke kterému je však dochována fotografická dokumentace (v Jisl 1970, tab. III/3).

Ve dnech 25.–28. března 1977 byl na lokalitě proveden záchranný archeologický výzkum části žárového pohřebiště. Ten byl vyvolán stavbou vodovodu z Opavy do Slavkova. V původním uložení byly nalezeny pouze hroby č. 1 a 2. Zbylá pětice hrobů byla zničena a materiál, který k nim náleží, byl podle nálezové zprávy získán z jednotlivých hromad deponovaných v blízkosti jejich primárního uložení (dle Král 1978, 3).

3. Popis hrobů a materiálu

3.1. Výzkumu v roce 1977

Hrob č. 1

V půdoryse obdélné jámy, která obsahovala osudí s kremačními zbytky (15025-1/77), a osudíčko (15025-2/77), ve kterém byl dnem vzhůru uložen členěný šálek (15025-3/77) a květináč (15025-4/77). To vše, kromě popelnice, bylo překryto mísou se zataženým okrajem (15025/5/77). Mezi kremačními zbytky byly nalezeny zlomky dvou jehlic (15025-6/77 a 15025-7/77).

Popis nálezů:

15025-1/77 Spodní část dvojuchého osudí s hrdlem na bázi zdobeném trojicí obvodových žlábků. Maximální výduť

nese plastické výčnělky, které jsou lemovány podkovovitými rýhami, mezi nimiž se nalézají série svislých žlábků. Prostor mezi nimi je vyplněn kruhovými důlky. Materiál je jemný, ostřený křemičitým pískem. Povrch střepu je tmavě hnědý až černý, hlazený. Rozměry: dochovaná výška 14, 5 cm, průměr dna 8, 3 cm, maximální výduť 26, 8 cm. Obr. 1:5.

15025-2/77 Rekonstrukce dvojuchého osudí s kónickým hrdlem, jehož báze je zdobena trojicí širokých rýh. Výduť je zdobena podkovovitými žlábkami doplněnými svislými rýhami, mezi nimiž jsou situovány jednotlivé či trojitě kruhové důlky. Pod kořeny uch vycházejí do dvou stran šikmé široké rýhy. Jako ostřívo byla použita keramická drť společně s křemičitým pískem. Povrch střepu je hnědý, drsný. Rozměry: výška 14 cm, průměr ústí 11 x 12 cm, maximální výduť 17, 5 cm, průměr dna 5, 5 cm. Obr. 1:2.

15025-3/77 Členěný šálek s nedochovaným uchem, které převyšovalo okraj. Tělo je po celé ploše zdobeno pásem obvodových rýh. Pod kořenem ucha se nalézá drobný kruhový důlek. Barva střepu je šedočerná. Povrch je drsný. Jako ostřívo byla použita keramická drť společně s křemičitým pískem. Rozměry: výška 7, 5 cm, průměr ústí 10, 5 cm, průměr dna 5 cm. Obr. 1:3.

15025-4/77 Květináč – látka s nedochovanými uchy, které vycházely z okraje. Povrch střepu je světle hnědý, drsný. Jako ostřívo byl použit křemičitý písek se zrna dosahujícími velikosti i 0, 3 mm. Rozměry: výška 14, 5 cm, průměr ústí 14 cm, průměr dna 7, 5 cm, maximální výduť 15 cm. Obr. 1:4.

15025-5/77 Rekonstrukce mísy se zataženým okrajem a uchem situovaným pod ústím. Mísa je uvnitř leštěná, vnější povrch je drsný. Jako ostřívo byla použita keramická drť společně s křemičitým pískem. Rozměry: výška 10 cm, průměr ústí 27 cm, průměr dna 9, 5 cm. Obr. 1:1.

15025-6/77 Zlomky bronzové jehlice s kulovitou hlavicí. Spodní a horní část hlavice je zdobena obvodovými rýhami, mezi kterými jsou umístěny dva pásy šikmých rýh. Rozměry: dochovaná délka 4, 5 cm, průměr hlavice 1, 1 cm, výška hlavice 0, 9 cm.

15025-7/77 Zlomky jehlice s kulovitou hlavicí. Předmět je velmi deformovaný. Obr. 1:6.

Hrob č. 2

Hrob se nalézal na protilehlé straně výkopu. Byl zcela deformován buldozerovým pásem a stlačen na celkovou výšku 10 cm. Jednotlivé nádoby byly identifikovány až při laboratorním zpracování.

Popis nálezů:

15025-8/77 Část členěné mísy s uchem situovaným pod okrajem, který je na některých místech vytažen do svislých trojúhelníkovitých výčnělků. Vnější povrch střepu je hnědý, vnitřní černý, hlazený. Jako ostřívo byla použita jemná keramická drť společně s křemičitým pískem. Obr. 1:7.

15025-9/77 Střepový materiál z mísy s částečně zataženým okrajem a uchem situovaným pod ním. Povrch střepu je oboustranně hlazený, tmavého odstínu. Velmi jemné keramické těsto je ostřeno keramickou drtí a křemičitým pískem. Obr. 1:8.

15025-10/77 Kónický šálek s nedochovaným uchem, které převyšovalo okraj. Povrch je hlazen. Jako ostřívo byla použita keramická drť. Rozměry: výška 6 cm, průměr ústí 11, 3 cm, průměr dna 3, 2 cm. Obr. 1:10.

15025-11/77 Ve střepovém materiálu se dochovalo drobné bezuché osudí. Báze hrdla je zdobena širokým pásem rýh, které jsou v horní části lemovány kratšími relativně svislými záseky. Tělo je zdobeno šrafovanými trojúhelníky. Dno bylo vtačené dovnitř.

15025-12/77 Část většího dvojuchého osudí s kónickým hrdlem a odsazeným dnem. Povrch střepu je tmavě hnědý, leštěný. Jako ostřívo byla použita vedle křemičitého písku rovněž keramická drť. Obr. 1:11

15025-13/77 Zlomky z šálku s vnitřní výzdobou tvořenou kruhovými a polokruhovými rýhami doplněnými drobnými vpichy. Na vnější straně pod okrajem byla rovněž situována výzdoba tvořená obvodovými rýžkami lemovanými kratšími svislými záseky. Dno bylo vtačené dovnitř. Obr. 1:9.

15025-14/77 a 15025-15/77 Střepový materiál z látky – květináče.

15025-16/77 Střepový materiál.

15025-17/77 Fragment dolní části nádoby.

15025-18/77 Fragment spodní části nádoby.

15025-19/77 Ucho pravděpodobně květináče.

15025-20/77 Keramický fragment.

15025-21/77 Část okraje mísovité nádoby.

15025-22/77 Keramický zlomek.

15025-23/77 Keramický zlomek.

15025-24/77 Část ucha.

15025-25/77 Část ucha.

15025-26/77 Zlomek okraje malého osudí s výzdobou tvořenou pásem obvodových rýh a podkovovitých žlábků lemovaných drobnými záseky.

15025-27/77 Zlomek okraje.

Hrob č. 3

Hrobová jáma nebyla zachována.

Popis nálezů:

15025-28/77 Rekonstrukce horní části členěné mísy s uchem. Barva střepu je šedočerná, vnitřní povrch je leštěn. Obr. 1:14.

15025-29/77 Zlomek pravděpodobně kónického šálku s uchem, které vycházelo z okraje. Povrch střepu je drsný, tmavohnědé barvy. Jako ostřívo byl použit křemičitý písek a velmi drobná keramická drť. Obr. 1:13.

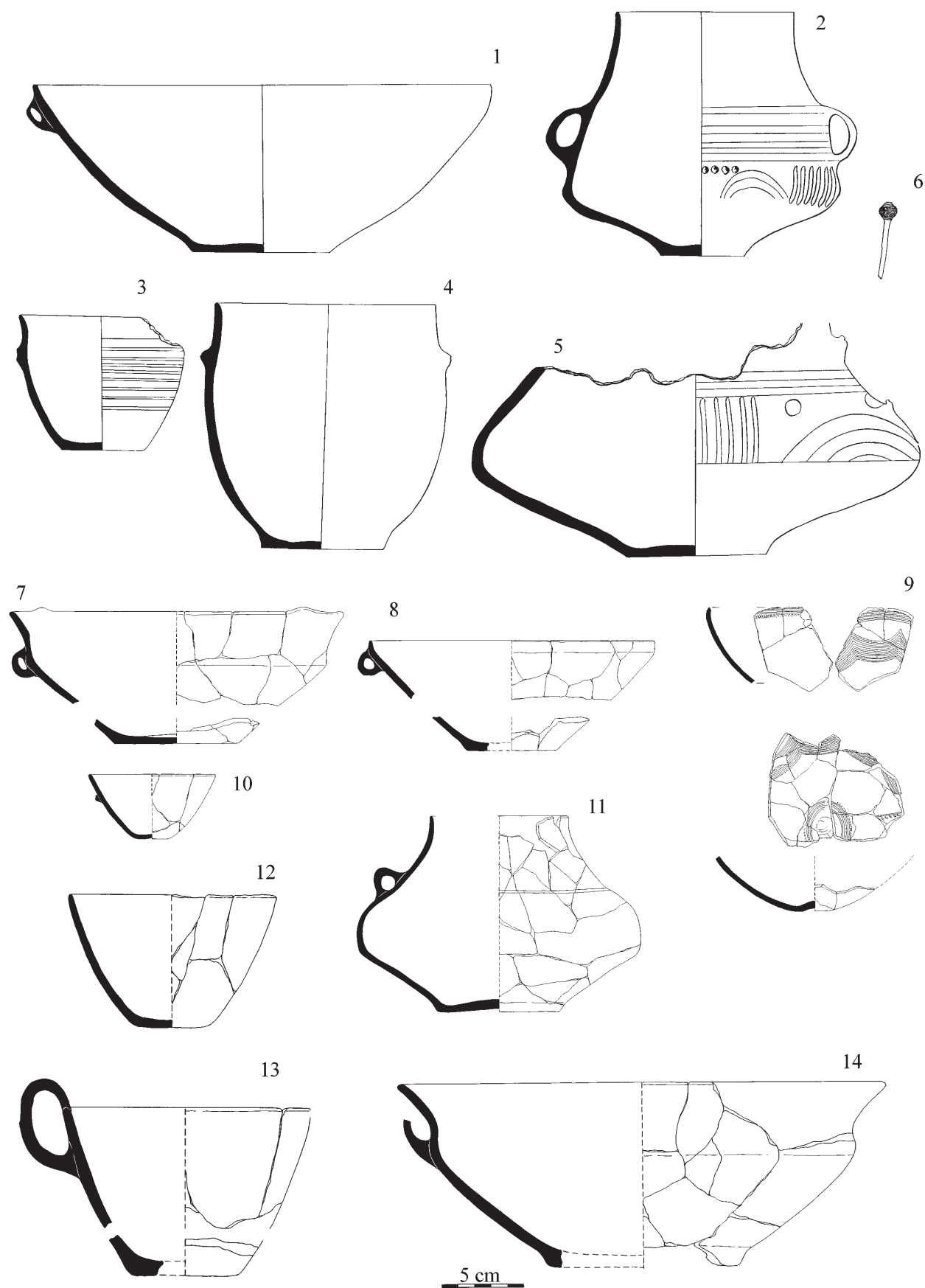
15025-30/77 Rekonstrukce kónického šálku. Ucho se nedochovalo. Barva střepu je tmavě hnědá, povrch drsný. Jako ostřívo byl použit křemičitý písek společně s drobnou keramickou drtí. Obr. 1:12.

15025-31/77 Zlomek okraje členěné mísy. Povrch střepu je hladký. Vnější povrch nese červenohnědou barvu, vnitřní je černý. Ostřívo se skládá z velmi drobného křemičitého písku a keramické drti.

15025-32/77 Zlomek okraje z látky s vnějším drsným povrchem červenohnědé barvy a vnitřním upraveným tmavěhnědým. Jako ostřívo byl použit křemičitý písek a keramická drť.

15025-33/77 Zlomek pravděpodobně z květináče s uchem umístěným pod okrajem. Povrch střepu má oranžovočervenou barvu, je drsný. Ostřívo je v těstě zastoupeno velmi početně a tvoří ho převážně keramická drť.

15025-34/77 Zlomek okraje barvy hnědočerné, s leštěným povrchem.

Obr. 1. Slavkov (okr. Opava). Keramické a bronzové nálezy, hrob č. 1 (1–6), hrob č. 2 (7–11), hrob č. 3 (12–14).
 Slavkov (Bez. Opava). Keramischen- und Bronzefunde. Grab Nr. 1 (1–6), Grab Nr. 2 (7–11), Grab Nr. 3 (12–14).

15025-35/77 Fragment výdutě, druhotně přepálen.

15025-36/77 Fragment výdutě, druhotně přepálen.

Hrob č. 4

Hrobová jáma nebyla zachována.

Popis nálezů:

15025-37/77 Zlomek hluboké členěné mísy. Povrch střepu je drsný, šedočerné barvy. Jako ostřívo byl použit křemičitý písek společně s drobnou keramickou drtí. Obr. 2:1.

15025-38/77 Spodní část květináče červené barvy. Povrch je drsný, jako ostřívo byl použit hrubozrný křemičitý písek.

15025-39/77 Část kónické mísy s uchem, které vychází z okraje. Báze hrdla je oddělena hlubokou rýhou. Tělo zdobí svislé rýhy. Povrch střepu je vně drsný, žlutohnědý, uvnitř neuměle hlazen, černé barvy. Těsto ostřeno keramickou drtí. Obr. 2:4.

15025-40/77 Zlomek okřínu. Báze hrdla je zdobena obvodovými rýhami, na kterých jsou postaveny do sebe vkreslené trojúhelníky. Obr. 2:2.

15025-41/77 Součást 15025-46/77.

15025-42/77 Fragment okraje. Pozn. nález ztracen.

15025-43/77 Fragment okraje. Vnitřní povrch je leštěný, sytě černé barvy. Jako ostřívo byl použit jemný křemičitý písek a keramická drť.

15025-44/77 Fragment výdutě. Vnitřní povrch je leštěný, sytě černé barvy. Jako ostřívo byl použit jemný křemičitý písek a keramická drť.

15025-45/77 Zlomky blíže neurčené nádoby. Povrch je leštěný, sytě černé barvy. Jako ostřívo byl použit jemný křemičitý písek a keramická drť.

15025-46/77 Rekonstrukce nezdobeného okřínu. Barva střepu je šedoohnědá, povrch je drsný. Ostřeno křemičitým pískem a keramickou drtí. Obr. 2:3.

Hrob č. 5

Hrobová jáma nebyla zachována.

Popis nálezů:

15025-47/77 Částečná rekonstrukce mísy se zataženým okrajem. Vnitřní povrch černé barvy byl leštěn. Vnější strana je hnědé barvy. Keramické těsto bylo ostřeno jemným křemičitým pískem a keramickou drtí. Obr. 2:5.

15025-48/77 Zlomky členěné mísy. Vnitřní povrch střepu je černý, hlazený až leštěný, vnější okrově hnědý, hlazený. Keramické těsto bylo ostřeno jemným křemičitým pískem a keramickou drtí.

15025-49/77 Rekonstrukce členěného šálku s nedochovaným uchem, které přesahovalo okraj. V prostoru přechodu hrdla v tělo je šálek zdoben svazkem obvodových rýh doplněných drobnými šikmými záseky a čokovitými důlky. Barva střepu je tmavě hnědá, povrch je leštěn. Jako ostřívo byl použit velmi jemný křemičitý písek a keramická drť. Rozměry: výška 4, 3–4, 5 cm, průměr ústí 9–10 cm, průměr dna 3 cm. Obr. 2:6.

15025-50/77 Dno a část těla květináče – látky. Barva střepu je červená. Ostřeno keramickou drtí. Rozměry: přibližný průměr dna 9, 5 cm.

15025-51/77 Zlomky dna a výdutě hrubotvaré nádoby. Ostřeno keramickou drtí. Barva střepu je okrově hnědá.

15025-52/77 Fragment výdutě šedoohnědé barvy. Ostřeno keramickou drtí.

15025-53/77 Keramické zlomky neurčené nádoby. Vnější povrch hnědé barvy, hlazený, vnitřní černé, leštěný. Jako ostřívo byly použity keramické zlomky.

15025-54/77 Část dovnitř vmáčknutého dna. Vnější povrch okrově hnědý, vnitřní tmavě hnědý. Ostřeno jemnou keramickou drtí.

15025-55/77 Zlomek ucha s trojicí rýh. Povrch střepu tmavě hnědý, hlazený. Ostřeno velmi jemným křemičitým pískem. Obr. 2:7.

15025-56/77 Zlomek výdutě s rytou výzdobou. Povrch střepu tmavě hnědý. Ostřeno jemným křemičitým pískem a keramickou drtí. Obr. 2:8.

15025-57/77 Zlomek výdutě s rytou výzdobou. Povrch střepu tmavě hnědý. Ostřeno jemným křemičitým pískem a keramickou drtí. Obr. 2:9.

Hrob č. 6

Hrobová jáma nebyla zachována.

Popis nálezů:

15025-58/77 Zlomky klenuté mísy s okrajem, jež byl na jednom místě vytažen do trojúhelníkovitého výčnělku. Barva střepu je okrově hnědá. Keramické těsto ostřeno keramickou drtí a křemičitým pískem.

15025-59/77 Zlomky členěné mísy, z níž se ve střepovém materiálu dochoval okraj, dovnitř vypouklé dno a ucho. Barva střepu je tmavě hnědá. Velmi čteně ostřeno keramickou drtí a jemným křemičitým pískem. Rozměry: průměr dna 9, 8 cm.

15025-60/77 Zlomky členěné mísy, z níž se ve střepovém materiálu dochoval okraj, dno a část výdutě. Barva střepu je tmavě hnědá. Velmi čteně ostřeno keramickou drtí a jemným křemičitým pískem. Rozměry: průměr dna 8, 7 cm.

15025-61/77 Zlomky osudí zdobeného svazkem obvodových širokých rýh. Barva střepu je černá. Keramické těsto ostřeno keramickou drtí a křemičitým pískem.

15025-62/77 Dno a část výdutě. Vnitřní povrch střepu je hlazen, černé barvy, vnější hnědé.

15025-63/77 Fragmenty výdutě a zlomek ucho látky – květináče.

15025-64/77 Zlomky mísy se zataženým okrajem.

15025-65/77 Zlomek okraje.

15025-66/77 Zlomek okraje.

15025-67/77 Fragment výdutě.

Hrob č. 7

Hrobová jáma nebyla zachována.

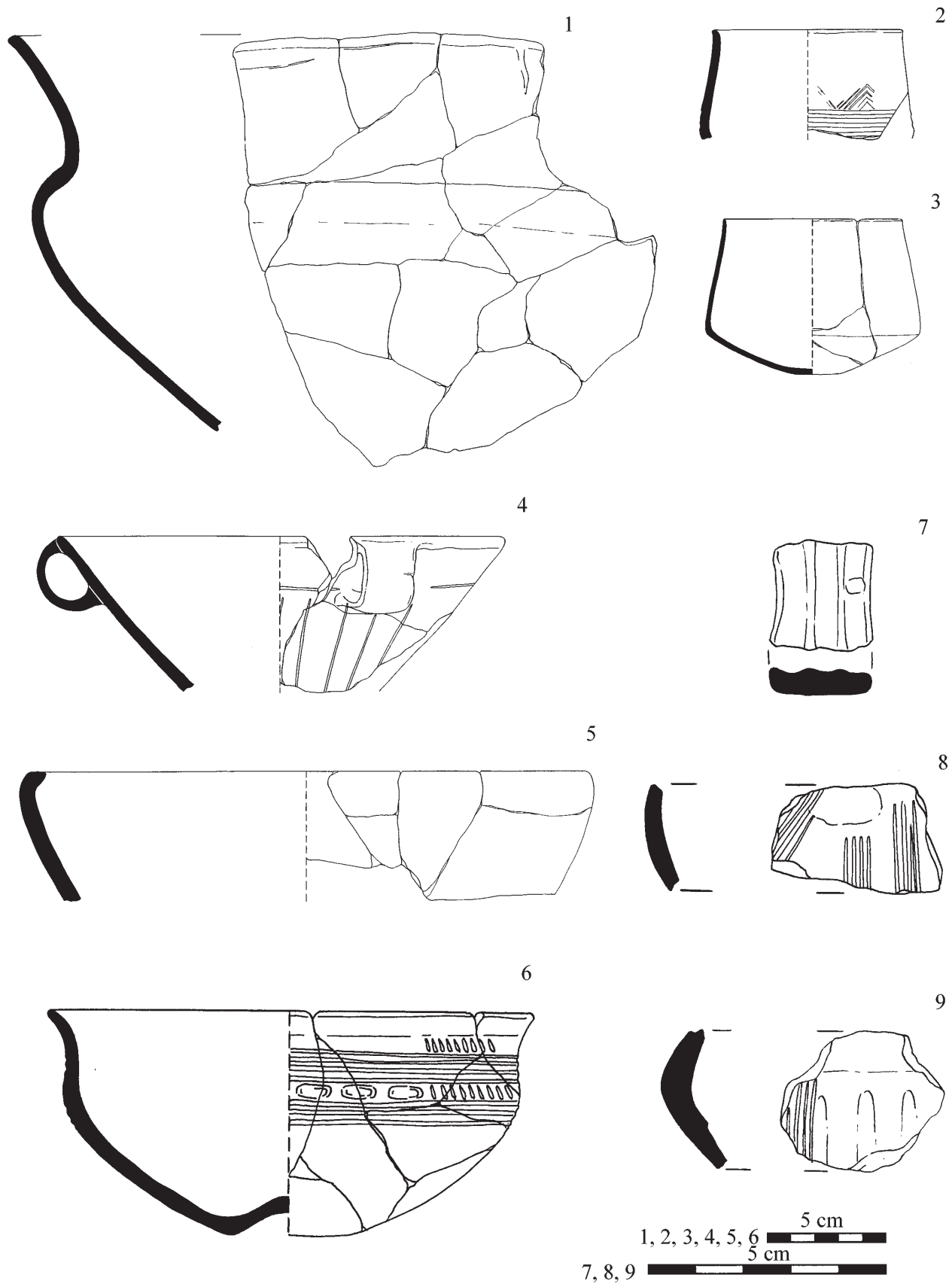
Popis nálezů:

15025-68/77 Střepový materiál z několika nádob.

15025-69/77 Střepový materiál.

15025-70/77 Zlomky půlkulovitěho šálku. Vnitřní povrch leštěn, tmavě hnědé až černé barvy. Vnější hnědé barvy. Ostřeno velmi jemným křemičitým pískem a keramickou drtí.

15025-71/77 Keramické zlomky zdobené rytou výzdobou. Černá barva střepu, který byl ostřen velmi jemným křemičitým pískem a keramickou drtí.

Obr. 2. Slavkov (okr. Opava). Keramické nálezy, hrob č. 4 (1-4), hrob č. 5 (5-9).
 Slavkov (Bez. Opava). Keramischen Funde. Grab Nr. 4 (1-4), Grab Nr. 5 (5-9).

15025-72/77 Zlomky členěné mísy. Střep má hnědou barvu. Vnitřní povrch je leštěný, vnější hlazený. Ostřeno křemičitým pískem a keramickou drť.

15025-73/77 Keramický střep.

3. 2. Popis materiálu z roku 1922

P 1069 Bezuché osudí s rozevřeným vysokým hrdlem a baňatým tělem. Nádoba sloužila jako popelnice. Uvnitř byly nalezeny spálené lidské ostatky. Rozměry: výška 24, 6 cm, průměr ústí 29 cm, maximální výduť 32 cm.

P 1070 Kónická mísa se zataženým okrajem a dvěma uchy umístěnými nízko pod okrajem. Rozměry: výška nádoby 12, 5 cm, průměr ústí 35, 5 cm.

P 1071 Rekonstrukce dvojuchého osudí s vysokým prohnutým hrdlem, rovným okrajem a ostře lomeným tělem. Maximální výduť nese plastické orámované vypnuliny, doplněné mírně kosými žlábků. Na hrdle se nachází v řadě čtveřice čočkovitých důlků. Dno chybí. Povrch je tmavý se stopami tuhování. Rozměry: dochovaná výška 11, 8 cm, průměr ústí 11, 3 cm, maximální výduť 16 cm. Obr. 3:3.

P 1072 Rekonstrukce členěné mísy se široce rozevřeným okrajem. Přes hrdlo se klene jedno porušené ouško. Barva střepu je hnědá. Rozměry: výška 10, 5 cm, průměr ústí 25 cm, průměr dna 8 cm. Obr. 3:1.

P 1073 Střepy pravděpodobně osudí s vně vyhnutým okrajem, mírně kónickým hrdlem a baňatým spodkem. Barva střepu je šedohnědá. Obr. 3:6.

P 1074 Dvojuchý květináč – látka s uchem mírně převyšujícím okraj. Okraj je mírně rozevřený. Vnější povrch je červenožlutý, vnitřní šedožlutý. Jako ostríva bylo využito křemičitého písku. Rozměry: výška 13 cm, průměr ústí 11 cm, průměr dna 7 cm, maximální výduť 11 cm. Obr. 4:1.

P 1075 Rekonstrukce okřínu na nožce. Horní polovina je na své bázi zdobena čtveřicí vodorovných rýh, na které byly postaveny vnitřně vložené trojúhelníky. Maximální výduť je přesekávána. Barva střepu je tmavě hnědá, povrch je leštěn. Obr. 3:2.

P 1076 Mírně kónický šálek s páskovým uchem, které výrazně přesahuje okraj. Barva střepu je tmavěhnědá, vnější povrch je červenožlutý. Dno je rovné. Rozměry: výška 5, 6 cm, průměr ústí 8, 4 x 7, 3 cm, průměr dna 4, 4 cm. Obr. 4:5.

P 1077 Fragment nádoby se dvěma uchy a zlomek okraje těže nádoby.

P 1078 Fragment výduť nádoby s rytou svislou výzdobou. Povrch je hlazen. Obr. 3:7.

P 1079 Zlomky jehly jehlice.

3. 3. Popis materiálu z roku 1929

P 1327 Bronzová jehlice s kulovitou hlavicí a třemi vývalky na krku. Pod nimi se nacházela bohatá rytá výzdoba. Rozměry: délka 14, 2 cm. Nález je dnes neznámý (dle Jisl 1970, 20).

P 1328 Zlomek jehly bronzové jehlice. Rozměry: délka 11 cm.

P 1329 Polokulovitý šálek s trojhranným ouškem. Povrch střepu je tmavě hnědý, hlazený. Rozměry: výška 5, 7 cm, průměr ústí 7, 3 cm x 6, 2 cm, průměr dna 3, 8 cm. Obr. 4:4.

P 1330 Kónický šálek s nepatrně rozevřeným okrajem. Páskové ucho mírně přesahuje přes okraj. Hlazený povrch je

tmavě hnědé až černé barvy. Rozměry: výška 4, 5 cm, průměr ústí 7, 5 cm x 6, 5 cm, průměr dna 2, 7 cm x 3 cm. Obr. 4:6.

P 1333 Dvojuchá látka – květináč s jedním dochovaným uchem umístěným pod okrajem. Povrch je drsný. Rozměry: výška 15, 2 cm, průměr ústí 16, 2 cm x 13, 5 cm, průměr dna 8 cm, maximální výduť 14, 3 cm. Obr. 4:2.

P 1334 Rekonstrukce dvojuché látky s protáhlým, mírně válcovitým tělem. Jedno dochované ucho je umístěno pod okrajem. Barva střepu je červenožlutá. Rozměry: výška 16, 5 cm, průměr ústí 11 cm, průměr dna 8 cm. Obr. 4:3.

P 1335 Rekonstrukce osudí s výduť zdobenou svislým žlábkováním. Báze hrdla je oddělena vodorovnou rýhou. Povrch střepu je černý – tuhovaný, leštěný. Rozměry: průměr dna 7, 5 cm. Obr. 3:4.

P 1343 Dno nádoby. Povrch střepu je hnědý. Rozměry: průměr dna 4, 5 cm.

P 1345 Rekonstrukce velké členěné mísy s odsazeným hrdlem a rozevřeným okrajem. Dno je výrazně odděleno. Povrch je hnědý, vnitřní stěna je tuhována. Rozměry: průměr ústí 23, 5 cm, průměr dna 10 cm. Obr. 3:5.

P 1346 Dvojuché osudí s baňatým břichem, kónickým spodkem a mírně kónickým hrdlem. Na horní části břicha je husté svislé a šikmé žlábkování doplněné mělkými důlky. Povrch je tuhovaný. Rozměry: výška 20, 5 cm, průměr ústí 20, 5 cm, průměr dna 10, 5 cm, maximální výduť 28, 5 cm. Nález je neznámý.

3. 4. Popis materiálu z roku 1930

P 1340 Deformovaný bronzový drátek nepravidelného průřezu – náramek (?). Rozměry: délka 5,9 cm, průměr drátku 0,4 x 0,5 cm. Obr. 3:9.

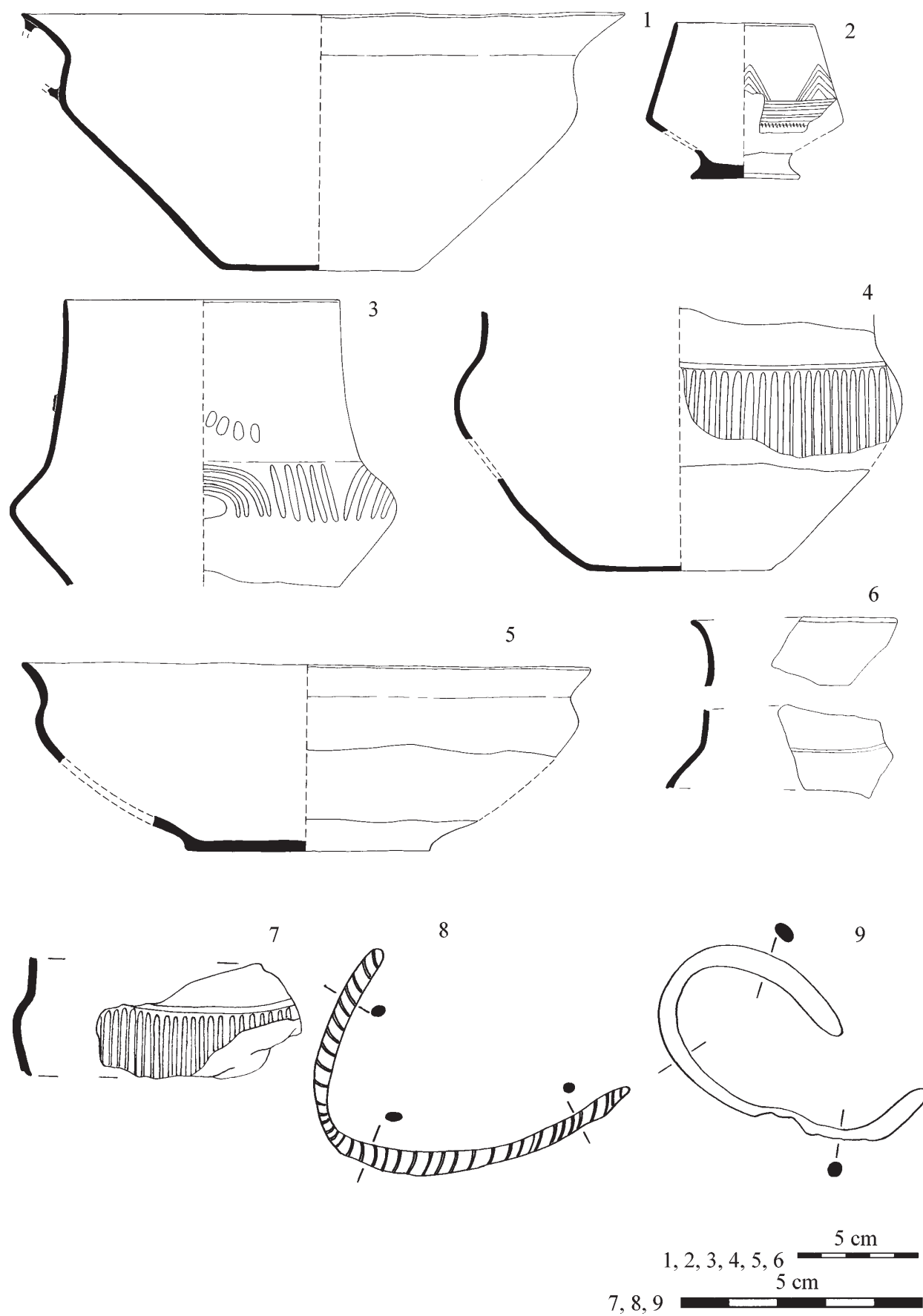
P 1341 Zlomek z bronzového náramku s tordovaným povrchem. Rozměry: délka 6 cm, průměr drátku 0,5 cm. Obr. 3:8.

4. Rozbor nálezů

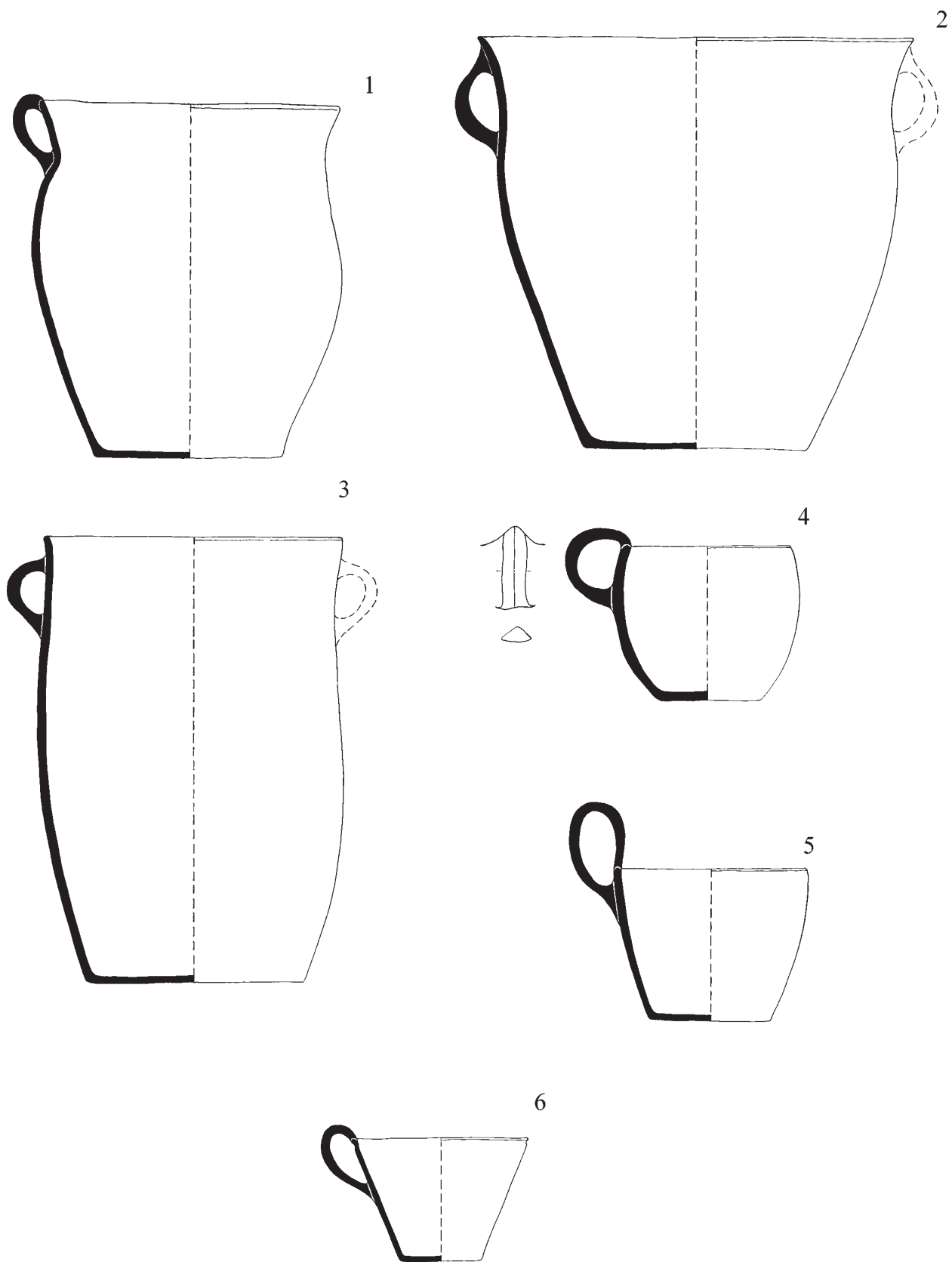
4. 1. Rozbor materiálu z hrobových celků z roku 1977

Z osudí byly na slavkovském pohřebišti objeveny tři částečně rekonstruovatelné tvary a jedna výduť. Zdobená osudí (obr. 1:5, 1:2) jsou opatřena rytým dekorem složeným ze svislých či vodorovných žlábků doplněných na maximální výduťi podkovovitými rýhami a kruhovými důlky. Na celých tvarech si můžeme povšimnout snížení maximální výduťe směrem ke dnu. Nápadná je také svislá rytá výzdoba, která již není protažena pod výduť. Všechny tyto znaky odpovídají 6. fázi vývojové linie osudí dle J. Nekvasila (1970, 19). Totožný tvar těmto osudím můžeme nalézt na pohřebišti v polských Nowakach v hrobě č. 60 (Krawczyk 2002, obr. 3:a), které je datováno na přelom V. periody doby bronzové a halštatského období (Krawczyk 2002, 220). Nezdobené osudí z hrobu č. 2 (obr. 1:11) není nejlepším datovacím vodítkem, setkat se s ním můžeme prakticky od II. do V. stupně dělení doby bronzové dle Montelia (Lasak 2001, 121).

Velmi početnou skupinu v hrobových celcích slavkovského pohřebiště tvoří mísy. Časté jsou mísy členěné, které jsou opatřeny uchem situovaným pod okrajem (obr. 1:7, 1:14). Tyto tvary se vyvinuly z velkých starolůžických mís (Nekvasil 1970, 34). Pro mladší dataci hovoří samotné umístění uch, kdy

Obr. 3. Slavkov (okr. Opava). Keramické a bronzové nálezy z rozrušených hrobových celků z let 1922 a 1929.
 Slavkov (Bez. Opava). Keramik- und Bronzefunde aus den zerstörten Gräbern (Jahr 1922 u. 1929).

Obr. 4. Slavkov (okr. Opava). Keramické nálezy z rozrušených hrobových celků z let 1922 a 1929.
 Slavkov (Bez. Opava). Keramischen Funde aus den zerstörten Gräbern (Jahr 1922 u. 1929).

přibližně od fáze Kietrz III. dochází k jejich posunu pod okraj (Gedl 1989, 18-19).

Kónická mísa z hrobu č. 4 (obr. 2:4) byla hojně zastoupena ve starolužickém období (Nekvasil 1970, 36), ale setkat se s nimi můžeme po celou dobu vývoje lužické kultury (Gedl 1989, 19). Pro starší dataci do stupně RHA2 může v našem případě hovořit také masivní ucho, které vychází z okraje (Nekvasil 1970, 36). Rovněž do této kategorie můžeme zařadit mísu s lehce klenutými stěnami nalezenou v hrobě č. 6.

Na slavkovském pohřebišti nechybí ani mísy se zataženým okrajem (obr. 1:1, 1:8, 2:5). Tyto formy jsou často opatřeny jedním uchem, které je situováno pod okrajem (Dohnal 1977, s. 132, obr. 435). Podle M. Gedla (1989, 19) se objevují ve IV. periodě dělení doby bronzové dle Montelia, ale rozmach těchto forem můžeme vložit do časné doby železné.

Velmi širokou škálu keramického zboží představují šálky. Kónických šálků byla nalezena celá řada (obr. 1:10, 1:12, 1:13). Podle J. Nekvasila (1970, 32) se typicky kónické tvary objevují na počátku slezského stupně. Jakýmsi chronologickým vodítkem může být u nich považováno postavení ucha, kdy na počátku slezského stupně jsou poměrně nízko vyzdvižena nad okraj a postupně se jejich převýšení zvyšuje (Nekvasil 1970, 32).

Co se týká členěných šálků, do této kategorie můžeme zařadit dvojici rekonstruovaných tvarů. Prvním je členěný šálek s výzdobou tvořenou svazkem obvodových rýh, které pokrývají prakticky celou plochu těla nádoby (obr. 1:3). J. Nekvasil (1970, 32) tento typ označuje názvem hrníčkovité šálky a podle absence jiného druhu dekoru je můžeme zařadit do II. fáze vývojové linie tohoto nádobí. Druhý členěný šálek (obr. 2:6) je zdoben svazkem obvodových rýh doplněných drobnými šikmými záseky a čočkovitými důlky. Ten je prakticky shodný s tvary III. vývojové fáze členěných šálků dle J. Nekvasila (1970, obr. 3:17).

Velmi zajímavý je fragment pravděpodobně polokulovitého šálku s vnitřní výzdobou (obr. 1:9). Ta nám dovoluje vložit tento nálezk do IV. fáze vývojové linie dle J. Nekvasila (srovnej 1970, obr. 3:7). Velmi často se s vnitřní výzdobou setkáváme v halštatském období (např. Vokolek 1999, tab. 3:15, 9:16, 44:4 a 6). Nápadně podobná je výzdoba na keramickém tvaru z pohřebiště v polských Nowakach (Krawczyk 2002, obr. 3:f), které – jak již bylo výše uvedeno – je datováno na přelom doby bronzové a halštatské (Krawczyk 2002, 220).

Okřínky byly rovněž součástí keramického inventáře hrobů slavkovské nekropole (obr. 2:2, 2:3). Velmi typický je okřín s výzdobou tvořenou svazkem rýh na maximální výduti. Na nich jsou postaveny vepsané trojúhelníky (obr. 2:2). Prakticky totožné předměty pocházejí z pohřebiště v Kietrzy (např. Gedl 1989, tab. I:12, II:8, XIX:6) či z východních Čech (Vokolek 1962, tab. I:10, IX:7) a lze je datovat do fáze Kietrz III (Gedl 1989, 16).

Rovněž nelze opominout květináč – látku, nalezený v hrobě č. 1 (obr. 1:4) s uchy, které vycházely s okraje, což je, jak již výše bylo naznačeno, podle M. Gedla (1989, 18) příznačné pro IV. periodu dělení doby bronzové podle Montelia.

V případě bronzových předmětů je situace v sedmi odkrytých hrobech slavkovské nekropole velmi skromná. Hovořit se dá pouze o několika zlomcích jehel jehlic a dochované horní části bronzové jehlice s cibulovitou hlavicí z hrobu č. 1 (obr. 1:6). Obdobná jehlice, i když bez výzdoby, byla nalezena na

katastru obce Doubrava ve východních Čechách (Tomášková 2002, tab. 6:7). Podle J. Říhovského (1979, 187) můžeme tento typ ozdoby datovat do stupně RHA.

4. 2. Rozbor materiálu z rozrušených hrobových celků z roku 1922 a 1929

Mísy nalezené na rozrušeném slavkovském pohřebišti můžeme zařadit do dvou skupin. První jsou mísy členěné s široce rozevřeným okrajem (obr. 3:1, 3:5). Takové typy jsou velmi často opatřené uchy a díky absenci jakéhokoliv dekoru je můžeme zařadit do fáze Kietrz III (Gedl 1989, 18).

Mísa se zataženým okrajem byla rovněž nalezena na slavkovském pohřebišti. Bohužel byla zničena požárem Slezského muzea v roce 1945. Naštěstí v přírůstkové knize výše uvedeného muzea existuje náčrtek této mísy s uvedenými rozměry. Z náčrtku je patrné, že mísa byla opatřena dvojicí uch umístěných pod okrajem. Mísy se zataženým okrajem se vyskytují již od nejstaršího období lužické kultury, ale jejich největší zastoupení vkládáme do časné doby železné (Gedl 1989, 19).

Rovněž do dvou skupin můžeme zařadit šálky. Polokulovitý šálek nalezený na slavkovském pohřebišti se vyznačuje trojhrannou úpravou svého ucha (obr. 4:4). S podobně tvarovaným uchem se můžeme setkat na pohřebišti v Kietrzy (Gedl 1989, tab. XXXVIII:5). Tento jev může poukazovat na ovlivnění z oblasti Moravy a měl by být typický pro V. periodu dělení doby bronzové dle Montelia (Gedl 1989, 20; Vokolek 1999, tab. 1:14).

Dva kónické šálky (obr. 4:5, 4:6) lze datovat do IV. periody s tím, že se s podobnými exempláři ojediněle můžeme setkat již ve III. periodě dělení doby bronzové dle Montelia (dle Gedl 1989, 20, Nekvasil 1970, 32).

Látky – květináče byly na slavkovském pohřebišti nalezeny tři. Prvním je typ s uchy, jež vycházejí přímo z okraje (obr. 4:1), což je příznačné pro IV. periodu dělení doby bronzové dle Montelia. Pak se zde objevují látky s uchy umístěnými pod okrajem (obr. 4:2, 4:3), se kterými se můžeme setkat jak ve IV. tak v V. periodě dělení doby bronzové dle Montelia (Gedl 1989, 18).

Ze střepevého materiálu bylo možno rekonstruovat dvě osudí. Prvním je dvojchuché osudí s vysokým prohnutým hrdlem, rovným okrajem a ostře lomeným tělem. Maximální výdūt nese plastické orámované vypnuliny, doplněné mírně kosými žlábkami. Na hrdle se nachází v řadě čtveřice čočkovitých důlků (obr. 3:3). Toto osudí lze vložit do 3. fáze vývojové linie osudí podle J. Nekvasila (1970, 18). Do 2. fáze vývojové linie můžeme zařadit osudí s výdutí zdobenou svíslým žlábkováním. Báze hrdla je oddělena vodorovnou rýhou (obr. 3:4) (dle Nekvasil 1970, 17–18).

Zajímavým tvarem je dvojkónický okřín na nožce s výzdobou tvořenou trojúhelníky a vodorovnými rýhami (obr. 3:2). Podobné tvary, i když ne vždy na nožce, se v oblasti Horního Slezska objevují ve fázi Kietrz III (dle Gedl 1989, 16).

Z bronzových předmětů můžeme uvést jehlice. Ve Slezském muzeu se nachází pouze zlomky jehlic (P 1079 a 1328), ze kterých nelze nic bližšího určit. Jehlice s kulovitou hlavicí a třemi vývalky na krčku (P 1327) byla bohužel zničena. Rovněž nic bližšího nelze říci o dvou bronzových drátcích, které mohou představovat zlomky náramků (obr. 3:8, 3:9), z nichž jeden je tordovaný (obr. 3:8).

5. Datace pohřebiště

Podle výše provedené analýzy, především keramického materiálu, můžeme říci, že na pohřebišti se začalo pohřbívat ve slezském období (RHA₂ – B; hroby č. 1, 4, 6, 3, 7). Nekropole byla využívána i na samém počátku doby železné (RHB/C), kdy vznikly hroby č. 2 a 5. Předloženou dataci pak potvrzují i nálezy bez hrobových celků, které byly na lokalitě nacházeny od dvacátých let dvacátého století (JISL 1970, 20).

6. Prameny a literatura

- DOHNAL, V. 1977: Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě, *Fontes archaeologicae Moravicae*, tomus X, Brno.
- GEDL, M. 1989: Groby z młodszego okresu epoki brązu na cmentarzysku w Kietrzy. Kraków.
- JISL, L. 1970: Pohřebiště lidu popelnicových polí ve Slavkově, okres Opava, *Časopis Slezského muzea XIX, série B*, s. 19–20.
- KRÁL, J. 1978: Žárové hroby z období mladé lužické kultury. Záchraná akce. Nálezová zpráva uložena v archivu Archeologického ústavu ČAV v Brně. Číslo jedací 547/78.
- KRAWCZYK, M. 2002: III. sezon badań ratowniczych na cmentarzysku kultury łużyckiej w Nowakach, województwo Opolskie, *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 1999–2000*, Katowice, s. 217–221.
- LASAK, I. 2001: Epoka brązu na pograniczu Śląsko-Wielkopolskim, część II – zagadnienia kulturowo-osadnicze. Wrocław.
- NEKVASIL, J. 1970: Konečný vývojový stupeň středního (slezského) období lužické kultury na Moravě, *Památky archeologické LXI*, s. 15–92.
- ŘÍHOVSKÝ, J. 1979: Die Nadeln in Mähren und im Ostalpengebiet *Prähistorische bronzefunde*, Abteilung XIII, Band 5, München.
- TOMÁŠKOVÁ, M. 2002: Bronzové a zlaté depoty období popelnicových polí v mikroregionu Chlumský les, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové 28*, s. 129–160.
- VOKOLEK, V. 1962: Příspěvek k poznání východočeské lužické kultury, pohřebiště v Pouchově, *Acta Musei Reginaehradecensis et Pardubicensis, série B, t. 4*, s. 3–124.
- VOKOLEK, V. 1999: Východočeská halštatská pohřebiště. Pardubice.

Resumé

Das Gräberfeld von Slavkov liegt in der Flur „Nad velkými trúbami“ auf der Parzelle Nr. 645/2 östlich der Gemeinde und nördlich von der Straße Opava – Slavkov. Es befindet sich in

einem Raum, der durch die Verbindungslinien der Koten 288,4 und 278,3 m und Slavkov abgegrenzt ist (Jisl 1970, 19).

Die erste Grabung, die dort das Schlesische Landesmuseum durchführte, erfolgte infolge der zufälligen Entdeckung von Keramikgefäßen im Jahre 1922. Mitte November 1929 wurden auf der Fundstelle weitere minimal sieben Gräber gestört. In den Jahren 1930 gelangten in das Schlesische Museum als Gaben von M. Klapetko und R. Příhoda zwei Torsos von Armingen, die aus Oberflächenlesen stammten. Im Jahre 1931 zerstörte der Dampfpflug weitere Gräber, von welchen praktisch nichts Näheres bekannt ist (Jisl 1970, 19–20). Am 25.–28. März 1977 wurde auf der Fundstelle die archäologische Rettungsgrabung eines Teils des Brandgräberfelds durchgeführt. Die wurde durch den Aufbau der Wasserleitung von Opava nach Slavkov veranlaßt. In Primärlage wurden nur Gräber Nr. 1 und 2 entdeckt. Die restlichen fünf Gräber waren zerstört und das daraus stammende Material wurde laut dem Fundbericht aus den Haufen geborgen, die in der Nähe der ursprünglichen Deponierung vorgefunden wurden (laut Král 1978, 3).

Ein Teil der Funde aus dem Gräberfeld von Slavkov wurde 1945 beim Brand des Schlesischen Museums unwiederbringlich zerstört. Es handelt sich um Inv. Nr. P 1069 und P 1070. Diese Gefäße dürfen einen Grabkomplex gebildet haben. Im Archiv des Schlesischen Landesmuseums gibt es zum Glück detaillierte Skizzen und einige aufgezeichnete Ausmasse. Dem Brand fiel auch die Bronzenadel P 1327 zum Opfer. Heute ist auch die Doppelhenkelurne P 1346 verschollen, zu welcher sich aber die Fotodokumentation erhielt (in Jisl 1970, Tab. III/3).

Auf der Nekropole wurden zahlreiche Keramikgefäße entdeckt. Aus der 1977 durchgeführten Grabung stammen drei Urnen (Abb. 1:5, 1:2, 1:11) und zwei Rekonstruktionen aus nicht erhaltenen Grabkomplexen (Abb. 3:3, 4). Gefunden wurde weiter eine ganze Skala von Schüsseln (gegliederte Schüsseln, Abb. 1:7, 1:14; konische Schüssel – Abb. 2:4; Schüssel mit eingezogenem Rand – Abb. 1:1, 1:8, 2:5), Tassen (konische Tassen – Abb. 1:10, 1:12, 1:13, 4:5, 4:6; gegliederte Tasse – Abb. 1:3; halbkugelige Tassen – Abb. 1:9, 4:4), Näpfen (Abb. 2:2, 2:3, 3:2) und Blumentöpfen (Abb. 1:4, 4:1, 4:2, 4:3). In Gräbern und gestörten Kontexten wurde ebenfalls Bronzeschmuck entdeckt (Abb. 1:6, 3:8, 3:9).

Nach den Analysen, vor allen jenen des keramischen Materials, kann gesagt werden, daß die Bestattung auf dem Gräberfeld am Anfang der schlesischen Periode begann (RHA₂ – B; Gräber Nr. 1, 4, 6, 3, 7). Die Nekropole wurde am Anfang der Eisenzeit benutzt (RHB/C), aus welcher Gräber Nr. 2 und 5 stammen. Die angeführte Datierung bestätigen auch Funde außerhalb der Grabkomplexe, die auf der Fundstelle seit den 20er Jahren des 20. Jahrhunderts erfolgten (Jisl 1970, 20).